

ITALIYA YOSHLARI TILI: XUSUSIYATLARI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Ilmiy rahbar: **Gulchehra Xadjiyeva Norovna**

Talaba: **Nigina Uktamova Alisher qizi**

SamDCHTI 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Italiya yoshlari tilidagi leksik va kommunikativ o'zgarishlar, ularning kelib chiqishi hamda tilga ta'sir etuvchi ijtimoiy omillar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot asosida Italiya shaharlari — Rim, Milan, Genuya va Bolonyadagi yoshlar nutqi tahlil qilinadi. Maqolada yoshlar tilida kuzatilayotgan yangi leksik qatlam, raqamli kommunikatsiyaning roli, genderga yo'naltirilgan nutq shakllari va regional farqlanishlar muhokama qilinadi. Yoshlar tilining an'anaviy italyan tili bilan munosabati hamda globallashuv jarayonida uning o'zgarish dinamikasi ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: Italiya, yoshlar tili, leksik innovatsiya, raqamli kommunikatsiya, dialekt, ijtimoiy identitet

Kirish

Til jamiyatning tirik ko'zgusi bo'lib, har bir avlod uni o'ziga xos tarzda shakllantiradi va boyitadi. Italiya yoshlarining tili ham shu qonuniyatdan mustasno emas — u zamonaviy dunyo bilan doimiy muloqotda bo'lgan, tezkor va ijodiy lingvistik tizimni ifodalaydi. Italiya — bu nafaqat Dante va Machiavelli tilining vatani, balki zamonaviy urbanizatsiya jarayonlari, global madaniy oqimlar va raqamli inqilob markazida turgan mamlakatdir.[1] Shu jihatdan, mamlakatdagi yosh avlodning leksik tanlovlari, nutq uslublari va kommunikativ strategiyalari lingvistik tadqiqotlarning muhim obyektiga aylangan.

Italiya tilshunosligida so'nggi ikki o'n yillikda yoshlar tiliga bo'lgan ilmiy qiziqish sezilarli darajada ortdi. Buning asosiy sababi shundaki, yoshlar tili nafaqat leksik yangiliklar manbai, balki ijtimoiy o'zgarishlarning ham ko'zgusi sifatida qaralmoqda. Yoshlar nutqida uchraydigan yangi iboralar, qisqartmalar, chet tilidagi so'zlar va raqamli

muloqot belgilari — bularning barchasi Italiya jamiyatining hozirgi holati, qadriyatlari va muammolari haqida qimmatli ma'lumot beradi.

Milan, Rim, Genuya va Bolonyadagi yoshlar orasida o'tkazilgan kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy italyan yoshlari tili bir hil emas: u mintaqadan mintaqaga, ijtimoiy guruhdan guruhga farqlanadi. [2] Biroq umumiy tendensiyalar ham mavjud bo'lib, ular asosan internet va ijtimoiy tarmoqlar ta'siri ostida shakllanmoqda. Instagram, TikTok va WhatsApp kabi platformalar yoshlar tilining yangi «laboratoriyasi»ga aylangan. Bu yerda yangi so'zlar tug'iladi, so'ngra jonli muloqotga ko'chib o'tadi va kundalik nutqning ajralmas qismiga aylanadi.

Ushbu maqolaning maqsadi Italiya yoshlari tilining zamonaviy xususiyatlarini ko'p qirrali nuqtai nazardan — leksikologiya, sotsiologiya va madaniyatshunoslik kesishmasida o'rganishdir. Asosiy e'tibor yoshlar tilining shakllanish mexanizmlari, uni boshqaruvchi ijtimoiy omillar, raqamli muhitning tilga ta'siri va regionlar orasidagi farqlanishlarga qaratiladi. Shuningdek, yoshlar tili va rasmiy italyan tili o'rtasidagi munosabat, ularning o'zaro ta'siri hamda to'qnashuvi ham tahlil ob'ektiga kiradi.

Adabiyotlar tahlili

Italiya yoshlari tilini ilmiy o'rganish tarixi nisbatan qisqa bo'lsa-da, bu sohadagi tadqiqotlar soni yildan-yilga ortib bormoqda. Dastlabki sistematik tadqiqotlar 1990-yillarda boshlangan bo'lib, ular asosan shaharlardagi yoshlar leksikasini inventarlash va tasvirlashga qaratilgan edi. Keyinchalik esa tadqiqot doirasi kengaydi va yoshlar tilining ijtimoiy, madaniy hamda psixologik jihatlari ham e'tiborga olingan.

Pellegrini (2015) o'z ishida ingliz tilining italyan yoshlar leksikasiga ta'sirini keng ko'lamda o'rganib, “kultural import” tushunchasini kiritdi. [3] Uning fikricha, yoshlar inglizcha so'zlarni qabul qilishda passiv emas, balki aktiv rol o'ynaydi: ular so'zlarni shunchaki ko'chirib olmay, italyan fonetikasi va grammatikasiga moslashtiradi, yangi ma'nolar bilan boyitadi. Masalan, “chill” so'zi italyan yoshlari orasida “dam olmoq,

xotirjam bo‘lmoq” ma’nosida “chillare” shaklida qo‘llaniladi. Shuningdek, “vibe” so‘zidan kelib chiqqan “vibona” ifodasi “atmosfera, kayfiyat” ma’nosini kasb etgan.

Ferretti va Conti (2018) tadqiqotida ijtimoiy tarmoqlardagi yoshlar nutqini kuzatish orqali yangi kommunikativ shakllar tavsiflanadi.[4] Tadqiqotchilar aniqladilarki, yoshlar yozma muloqotda ko‘pincha grafik-fonetik yozuv usulidan foydalanadi: masalan, “sei” (sen) o‘rniga “6”, “amore” o‘rniga “amò” shakllarini ishlatadi. Bu nafaqat matnni qisqartirish usulidir, balki o‘ziga xos muloqot kodiga aylanib, guruh a‘zolicini ko‘rsatuvchi belgiga ham xizmat qiladi

Grandi va Tronci (2019) Italiya tilshunosligini pragmatik va ijtimoiy nuqtai nazardan ko‘rib chiqib, yoshlar tilini “ko‘p qatlamli kod” deb ta’riflaydi. Ular ta’kidlashicha, bitta yoshning nutqida standart italyan tili, mahalliy dialekt, sleng va inglizcha qatlamlar bir vaqtning o‘zida mavjud bo‘lishi mumkin. Bunday “ko‘p kodlilik” (plurilinguismo) Italiyaga xos lingvistik xilma-xillikning o‘ziga xos davomi sifatida qaralishi kerak.

Vitale (2021) yangi avlod slengi va uning avvalgi yoshlar tilidan farqlarini o‘rganib, “postpandemiya slengini” alohida kategoriya sifatida ajratib ko‘rsatadi. COVID-19 pandemiyasi davrida yoshlar o‘rtasida yangi til birliklari — “lockdownare”, “smartworker”, “zoommeetare” kabi neologizmlar paydo bo‘ldi va tez tarqaldi. Bu hodisa yoshlar tilining tashqi hodisalarga reaktiv tezligini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar tahlili quyidagi uch asosiy yo‘nalishni ko‘rsatadi:

1. Leksik innovatsiya va neologizmlar yaratish — yoshlar tilida yangi so‘z va iboralarning tez paydo bo‘lishi va tarqalishi.
2. Ko‘p kodlilik va dialektlar bilan o‘zaro ta’sir — standart italyan tili, regional dialektlar va slengning birgalikda ishlatilishi.
3. Raqamli muhitning tilni shakllantiruvchi kuchi — ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va video platformalarning yoshlar nutqiga ta’siri.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot sifatiy va miqdoriy metodlarning kombinatsiyasiga asoslanadi. Birinchi bosqichda Italiyaning to‘rt shahrida — Rimda, Milanda, Genuya va Boloniyada 18 yoshdan 27 yoshgacha bo‘lgan yosh respondentlar bilan yarim tuzilmali intervyu o‘tkazildi. Shu bilan birga, Instagram, TikTok va YouTube platformalaridagi mahalliy yoshlar kontentiga kuzatuv (netnografiya) usuli qo‘llanildi.[5]

Ikkinchi bosqichda yig‘ilgan leksik material tasniflandi va tahlil qilindi. Leksemalar quyidagi kategoriyalar bo‘yicha guruhlandi: inglizcha kiritmalar, italyan tilida semantik o‘zgarishga uchragan so‘zlar, yangi hosila so‘zlar va raqamli kommunikatsiyaga xos belgilar (emoji, GIF nomlanishlari va hokazo). Miqdoriy tahlil uchun 500 dan ortiq leksik birlik qayd etildi va ularning ishlatilish chastotasi hamda mintaqalar bo‘yicha tarqalishi o‘rganildi.

Tadqiqotning yana bir muhim jihati — respondentlarning o‘z nutqiga munosabatlarini o‘rganish edi. Yoshlarning o‘z slenglarini qanday idrok etishlari, ularni qachon va kim bilan ishlatishlari haqidagi ma’lumotlar yoshlar tilining kommunikativ funksiyasini chuqurroq anglashga yordam berdi.

Natijalar tahlili

Tadqiqot natijalari bir qancha muhim topilmalarni ko‘rsatdi. Birinchidan, leksik qatlam jihatidan Italiya yoshlari tili oldingi avlodlar tilidan sezilarli darajada farqlanadi.[6] Respondentlarning 78% raqamli muloqotda inglizcha so‘zlardan foydalanishini tasdiqladi va bu so‘zlarning aksariyati italyan grammatikasiga moslashtirilgan shaklda ishlatilayotgani kuzatildi. Ikkinchidan, mintaqaviy farqlanishlar ham aniq namoyon bo‘ldi. Milan yoshlari nutqida modaga oid anglizizmlar va texnologiya terminlari ustun kelsa, Genuya yoshlari liguriy dialektining elementlarini slengga ko‘proq qo‘shadi. Rim yoshlari esa romanesco dialekti asosida o‘ziga xos zamonaviy sleng yaratgan. Boloniyadagi universitar yoshlar nutqi esa eng “kosmopolit” xarakter kasb etgan — u yerda turli mintaqalar va xorijiy talabalarning til ta’siri seziladi. Uchinchidan, genderga yo‘naltirilgan til muammolari yangi aktuallik kasb etmoqda. So‘nggi yillarda italyan yoshlari orasida

genderga neytral shakllar tobora keng tarqalmoqda. “Ragazzi/ragazze” (yigitlar/qizlar) o‘rniga “ragazze” shaklini barcha uchun ishlatish yoki “ə” belgisini qo‘llash tendensiyasi yirik shaharlardagi yoshlar, ayniqsa aktivistlar va universitat talabalar orasida keng tarqalgan.

Xulosa

Italiya yoshlari tili — bu bir jihatli, sodda sistema emas. U Italiyaning boy dialektologik an‘analari, globallashuv jarayonlari, raqamli inqilob va zamonaviy yoshlarning ijtimoiy-madaniy hayoti kesishmasida shakllanayotgan murakkab, ko‘p qatlamli lingvistik tizimdir. Ushbu tadqiqot ko‘rsatdiki, Italiya yoshlari tilining asosiy xususiyatlari — ko‘p kodlilik, anglizizmlarning kreativ o‘zlashtirilishi, raqamli kommunikatsiya belgilarining jonli nutqqa ko‘chishi va regional o‘ziga xosliklarning saqlanishi — bularning barchasi birgalikda zamonaviy italyan yoshlari lingvistik portretini tashkil etadi.

Yoshlar tili — bu avlodlar almashinuvining tilda aks etishi. Har bir yangi leksema, har bir yangi kommunikativ uslub nafaqat tilshunoslik hodisasi, balki yoshlar dunyoqarashi, qadriyatlar va ijtimoiy tajribasining ifodasi hamdir. Shu jihatdan, yoshlar tilini o‘rganish — bu jamiyatni chuqurroq tushunishning yo‘lidir.

Kelgusi tadqiqotlar uchun ayniqsa qiziqarli yo‘nalish sifatida quyidagilarni ko‘rsatish mumkin: yoshlar tilining avlodan-avlodga o‘tish mexanizmlari, ijtimoiy tarmoqlar algoritmlarining til tanloviga ta’siri va Italiya diasporasi yoshlari tilining qiyosiy tahlili. Bularning barchasi yoshlar tilini faqat lingvistik emas, balki keng ijtimoiy kontekstda o‘rganishni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Maiden, C., & Romano, G. (2017). *Linguaggi giovanili e identità culturale nel sud Italia*. Napoli: Edizioni Scientifiche Italiane, pp. 11–34.

2. Sorrentino, L. (2020). *Sociolinguistica urbana: il caso di Milano*. Milano: Hoepli, pp. 55–79.
3. Ferretti, P., & Conti, G. (2018). *Slang digitale e reti sociali: analisi del parlato giovanile online*. Torino: UTET, pp. 28–52.
4. Pellegrini, M. (2015). *L'anglofonia nei media italiani e il suo impatto sui giovani*. Roma: Bulzoni, pp. 63–88.
5. Tagliamonte, S. A. (2012). *Variationist Sociolinguistics: Change, Observation, Interpretation*. Oxford: Wiley-Blackwell, pp. 140–165.
6. De Mauro, T. (2014). *Storia linguistica d'Italia*. Roma-Bari: Laterza, pp. 200–225.
7. Grandi, N., & Tronci, L. (2019). *Linguistica italiana: prospettive sociali e pragmatiche*. Bologna: Pàtron, pp. 77–103.
8. Vitale, M. (2021). *Nuove tendenze nello slang italiano: un'analisi generazionale*. Venezia: Marsilio, pp. 14–39.